

PISM | POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

BIULETYN

Nr 178 (1926), 13 grudnia 2019 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski • Patrycja Sasnal • Rafał Tarnogórski
Katarzyna Staniewska (sekretarz redakcji)
Sebastian Płóciennik • Justyna Szczudlik • Daniel Szeligowski • Jolanta Szymańska
Marcin Terlikowski • Karol Wasilewski • Szymon Zaręba • Tomasz Żornaczuk

Wyzwania nowego rządu w Kanadzie

Paweł Markiewicz

Po wyborach federalnych, które odbyły się 21 października br., Liberalna Partia Kanady Justina Trudeau pozostała największą siłą w parlamencie. Straciła jednak większość i będzie sprawowała władzę w rządzie mniejszościowym. Rosnąca sprzeczność interesów regionalnych będzie wymagała od nowego rządu skupienia na sprawach wewnętrznych. W polityce zagranicznej wyzwaniem będą naprawa relacji z Chinami i uniknięcie kolejnej eskalacji napięć z USA. W sytuacji rywalizacji amerykańsko-chińskiej Kanada może poszukiwać bliższych stosunków z UE.

W Kanadzie obowiązuje większościowa ordynacja wyborcza, oparta na okręgach jednomandatowych. Dlatego choć opozycyjna Konserwatywna Partia Kanady (CPC) otrzymała większe poparcie (34,4%) od Liberalnej Partii Kanady (LPC) Justina Trudeau (33%), to uzyskała mniej mandatów (CPC – 121, LPC – 157). Do 338-osobowego parlamentu dostały się też Blok Quebecki – regionalna partia startująca jedynie w prowincji Quebec (BQ – 32), Nowa Partia Demokratyczna (NDP – 23), Partia Zielonych (GPC – 3) i jedna posłanka niezależna.

Przyczyny spadku poparcia dla LPC. Wizerunek Trudeau i poparcie dla LPC zostały przed wyborami nadszarpięte przez kilka afer. W lutym ujawniono naciski premiera i urzędników jego kancelarii na minister sprawiedliwości i prokurator generalną Jody Wilson-Raybould w celu umorzenia śledztwa karnego przeciwko firmie budowlanej SNC-Lavalin. Firma była oskarżona o łapówki związane z rządowymi kontraktami w Libii w 2011 r. Premier i urzędnicy naciskali na Wilson-Raybould w celu zawarcia ugody – firma zostałaby ukarana grzywną, lecz nie odsunięta od publicznych przetargów. Skutkiem afery była dymisja Wilson-Raybould (która potajemnie nagrała rozmowy z urzędnikami premiera) oraz minister skarbu Jane Philpott. Sprawa SNC-Lavalin trafiła do sądu. Natomiast we wrześniu br. zostały opublikowane zdjęcia Trudeau z 2001 r., na których jest on ucharakteryzowany na osobę czarnoskórą. Wywołało to powszechne oburzenie i oskarżenia o rasizm, a premier został zmuszony do wielokrotnych przeprosin.

Wewnętrzne wyzwania. Wybory potwierdziły, że Kanada jest podzielona: liberałowie zdobyli większość głosów w prowincjach wschodnich, a konserwatyści w zachodnich. Spośród 37 ministerstw większość tek otrzymali członkowie LPC ze wschodnich prowincji Ontario (17) i Quebec (11). W nowym rządzie brakuje tylko postów z zachodnich prowincji Alberta i Saskatchewan, gdzie LPC straciła mandaty. Oznacza to brak bezpośredniego wpływu tych prowincji na rząd federalny i jego politykę, co może prowadzić do wzrostu napięć na tym tle. Aby je załagodzić, Trudeau powołał byłą minister spraw zagranicznych Christinę Freeland (pochodzącą z Alberta) na stanowisko wicepremiera ds. dialogu między rządem federalnym a władzami obu prowincji.

Interesy prowincji zachodnich i wschodnich są w wielu aspektach sprzeczne. Naftowo-górnicy zachód Kanady domaga się zwiększenia inwestycji i dywersyfikacji kierunków eksportu surowców – 84% eksportu naftowego trafia do USA i stanowi ok. 17% kanadyjskiego PKB. Pod presją władz Alberta w 2018 r. rząd federalny zakupił od prywatnej firmy ropociąg Trans Mountain, łączący tę prowincję z zachodnim wybrzeżem. Władze Alberta proponują jego rozbudowę o drugą nitkę, aby zwiększyć eksport do Azji.

Argumentują, że rozbudowa połączeń energetycznych będzie stymulować rozwój regionu. Natomiast wschodnie prowincje za priorytet uznają politykę klimatyczną, sprzeciwiając się projektom rozwoju sektora wydobywczego na koszt budżetu federalnego. Szczególnie BQ proponuje zwiększenie podstaw opodatkowania w prowincjach wysokoemisyjnych (Alberta) i redystrybucję dochodu wśród niskoemisyjnych (Quebec). BQ może naciskać na przyspieszenie realizacji zapowiadanego przez rząd przestawienia kanadyjskiej gospodarki na zerową emisyjność do 2050 r.

Napięcia wewnętrzne są pogłębiane przez aspiracje najważniejszych prowincji do zwiększenia autonomii. Kanadyjskie prowincje mają własne organy ustawodawcze i wykonawcze oraz szerokie kompetencje w sprawach wewnętrznych. Na zachodzie debata o autonomii jest więc głównie narzędziem wpływu na rząd federalny w kluczowych dla regionu kwestiach energetycznych. Rządząca w Albercie i Saskatchewan CPC sprzeciwia się federalnemu podatkowi węglowemu, wprowadzonemu przez Trudeau w 2018 r. W prowincjach wschodnich debata o autonomii dotyczy głównie kwestii obyczajowych, zwłaszcza ustawy prowincji Quebec o sekularyzacji, która zakazuje pracownikom administracji publicznej noszenia widocznych symboli religijnych. Trudeau sugerował zaskarżenie ustawy w sądzie federalnym, uważając, że godzi ona w prawa mniejszości i tolerancyjny wizerunek kraju. Rządzący w Quebecu liberałowie mogą rozgrywać tę kwestię z rządem federalnym, oferując poparcie dla Trudeau w kwestiach polityki klimatycznej i socjalnej w zamian za niepodnoszenie kwestii legalności ustawy o sekularyzacji.

Polityka zagraniczna między Chinami i USA. Krótkoterminowym wyzwaniem polityki zagranicznej Kanady będzie poprawa złych relacji z Chinami. W grudniu 2018 r. na wniosek władz amerykańskich, pod zarzutem naruszania przez firmę Huawei sankcji USA wobec Iranu, [Kanada zatrzymała Meng Wanzhou, dyrektorke finansową i córkę założyciela tej firmy](#) (pozostaje ona w areszcie domowym, oczekując ekstradycji). W odpowiedzi ChRL pod zarzutem szpiegostwa zatrzymała dwóch Kanadyjczyków, w tym byłego dyplomate, i do dziś przetrzymuje ich w areszcie bez wyroku. Jednocześnie wstrzymała import kanadyjskich produktów, szczególnie rzepaku (40% eksportu trafiało do ChRL). W listopadzie br. zapowiedziała wznowienie importu kanadyjskiego mięsa, co może być ocenione jako krok w kierunku złagodzenia napięć. W średnim okresie Kanada będzie potrzebowała dobrych relacji z Chinami, głównie po to, aby zdywersyfikować swój eksport, który w 75% trafia do USA, a jedynie w 4,7% do ChRL (2018 r.).

Kanada będzie także próbowała uniknąć ponownej eskalacji napięć z USA. W maju 2018 r. Donald Trump nałożył cła na kanadyjską stal, aluminium i drewno. Trudeau odpowiedział cłami na stal i aluminium z USA. Towarzyszyła temu wzajemna ostra krytyka obu przywódców, np. na szczycie G7 w Quebecu w czerwcu 2018 r. Napięcia opadły po zawarciu bilateralnego porozumienia o zniesieniu ceł w maju br. i wynegocjowaniu (wraz z Meksykiem) nowej umowy handlowej, zastępującej NAFTA (oczekuje na ratyfikację wszystkich państw). Niemniej Trump nawołuje Trudeau do wykluczenia Huawei z budowy sieci 5G w Kanadzie i do zwiększenia wydatków na obronę. Odwołał też, w spektakularny sposób, wspólną konferencję prasową z Trudeau, która miała się odbyć po zakończeniu spotkania NATO w Londynie 4 grudnia br. Nieprzewidywalność Trumpa powoduje, że Trudeau musi liczyć się z ryzykiem powrotu napięć w stosunkach dwustronnych, jednak nawet w takim przypadku USA pozostaną strategicznym partnerem Kanady, którą łączy z nimi nie tylko handel, ale też bliska współpraca wojskowa i wywiadowcza (w ramach tzw. porozumienia *Five Eyes*).

Wobec rosnącej rywalizacji ChRL i USA Trudeau będzie kontynuował działania na rzecz wzmocnienia pozycji Kanady na forach multilateralnych. LPC zabiega o niestałe miejsce w Radzie Bezpieczeństwa ONZ (w latach 2021–2023). [W ramach NATO Trudeau zamierza dalej wzmocnić wizerunek Kanady jako wiarygodnego sojusznika.](#) Utrzymując zdecydowane stanowisko wobec zagrożenia rosyjskiego dla NATO, przedłużył do 2023 r. zaangażowanie wojskowe na Łotwie w ramach wielonarodowej grupy bojowej, zwiększył kanadyjski kontyngent z 450 do 540 żołnierzy oraz wydłużył do końca 2022 r. misję szkoleniową Kanady dla sił zbrojnych Ukrainy (UNIFIER).

Perspektywy. Drugi rząd Trudeau będzie przede wszystkim zajęty godzeniem rozbieżnych interesów regionów, co może utrudnić mu prowadzenie skutecznej polityki na poziomie federalnym oraz odciągnąć uwagę od polityki zagranicznej. Napięcia chińsko-amerykańskie mogą jednak stymulować poszukiwanie bliższych relacji Kanady z Unią Europejską, z którą Kanada dzieli dążenie do utrzymania porządku międzynarodowego opartego na wielostronności, praworządności i wolnym handlu. Stwarzałoby to dobre warunki do wzmocnienia relacji polsko-kanadyjskich. Kanada, podobnie jak Polska, stoi przed wyzwaniem pogodzenia wysokiego udziału paliw kopalnych w miksie energetycznym kraju z koniecznością realizacji działań na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu. Korzystanie z doświadczeń kanadyjskich mogłoby więc pomóc Polsce w wypracowaniu polityki klimatycznej uwzględniającej oba te aspekty. Wzmocnieniu relacji służyłoby kontynuowanie dialogu na wysokim szczeblu, np. poprzez zaproszenie premiera Trudeau do złożenia kolejnej wizyty w Polsce, oraz wdrożenie regularnych mechanizmów konsultacji politycznych różnych resortów.